

Bunici si nepoti

Scris de Ninel Ganea

Luni, 13 Ianuarie 2014 15:11

Leslie Stephen, unul din personajele remarcabile ale perioadei victoriene, desi mai putin cunoscut astazi, marturisea undeva ca nu mai crede in nimic, cu exceptia moralitatii. Din acest motiv, singurul scop al vietii sale era "sa traiasca si sa moara ca un gentleman, daca este posibil". Acum afirmatiile sale par straniu de naive, cu toate ca, la vremea aceea, reprezentau o perspectiva usor de inteles pentru aristocratiile intelectuale, care inca traia din rezerva de moralitate acumulata cu ajutorul crestinismului. Insa sperati de consecintele unui univers social, din care Dumnezeu regulilor protestante fusese extirpat, "mintile victoriene" incercau sa se comporte ca si cum nimic semnificativ nu s-ar fi intamplat. Ideea comuna mai tuturor era ca moralitatea traditionala poate fi si trebuie practicata in continuare, chiar daca fundatia ei transcendentă era surpata de mult timp.

In acest sens, Gertrude Himmelfarb are perfecta dreptate cand admite ca victorienii au creat o religie a moralitatii aproape fanatica, in special ca urmare a eliberarii de divinitate. Insa, teza sa priveste lucrurile static, ignora dinamica sociala si efectele pe termen mediu ale unor revolutii intelectuale. Mai devreme sau mai tarziu, urmasii victorienilor au realizat insa ca toate acele conceptele nobile inculcate de trecut nu fac doua parale cand Dumnezeu a disparut din peisaj, asa ca tot ceea ce mai ramanea era vointa de putere sau evazionismul drogurilor si al sexului. Exemplul edificator pentru argumentul meu il reprezinta familia Huxley.

Thomas, "buldogul lui Darwin", s-a distins in bataliile intelectuale ale sfarsitului de secol XIX, prin care evolutionismul a capatat respectabilitate stiintifica, si a stralucit in veacul urmator prin nepotii sai, Aldous, Julian si Andrew. In timp ce multi clerici, agnostici si darwinisti vedeau posibilitati nebanuite de convietuire intre etica si evolutionism, Huxley era perfect constient ca morala va fi spulberata de noua revelatie. "Social progress means a checking of the cosmic

Bunici si nepoti

Scris de Ninel Ganea

Luni, 13 Ianuarie 2014 15:11

---

process at every step and the substitution of it for another, which may be called the ethical process; the end of which is not the survival of those who may happen to be the fittest...but of those who are ethically the best...The ethical progress of society depends not on imitating the cosmic process, still less in running away from it, but in combating it”.

“Buldogul lui Darwin” recunostea superioritatea teologilor in fata oponentilor lor prin importanta acordata realitatii raului. Intelegerea lui Huxley asupra religiei era cvasi gnostica, cu o materie rea, un om iremediabil cazut si aflat la cheremul unor arhonti situati sub un Deus Absconditus, dar rafinamentele teologice nu il preocupau foarte tare. Stia, oricum, ca exista mai mult adevar in povestile despre pacatul originar decat in basmele rousseauiste despre oamenii nascuti buni si societatea care ii corupe.

Din aceste motive, Huxley si-a botezat copiii la Biserica, a scris eseuri pentru necesitatea educatiei religioase in scoli si a pledat pentru lectura constanta a Bibliei. In aparenta, fapte contradictorii. In realitate, gesturi ale unei om sfasiat interior intre adeziunea intelectuala la o teorie si atasamentul sentimental fata de o ordine amenintata fatal de consecintele teoriei. Nu era teribil de dificil sa sesizezi cam care vor fi repercusiunile divortului de transcendent in etica si politica. Totusi moralitatea practicata in aceste conditii avea un aer de opereta insuportabil, cu inevitabile acuze de ipocrizie. Victorienii se comportau ca si cand Dumnezeu ar fi existat, desi erau convinsi ca nu exista nimic dincolo de lumea aceasta. Un pozitivist notoriu in epoca, fiind intrebat de fiul sau de ce dragostea ar trebui sa se consume doar in interiorul unei casatorii, l-a repezit pe acesta spunandu-i sa ia aminte la ce spune religia, la ce spune moralitatea, si sa incerce sa nu fie “o bestie”. Dar toate aceste notiuni, care inca mai aveau sens la sfarsitul secolului XIX si puteau fi legate de o anumita traditie cu realizari impresionante, au devenit ininteligibile pentru generatiile urmatoare.

Noel Trevenen, nepotul lui Thomas Huxley, avea sa se sinucida, in preajma primului razboi mondial, din cauza depresiei, o soarta pe care avea sa o impartaseasca si Virginia Woolf, fiica lui Leslie Stephen, doar ceva mai tarziu.

Julian Huxley, primul presedinte al UNESCO, a luat-o pe urmele bunicului si a imbratisat evolutionismul, pe care l-a extins, vazand in selectia naturala o baza etica suficienta pentru relatiile umane. Indiferent de justetea acestui ultim demers, din perspectiva degenerarii, este remarcabila adeziunea sa la proiecte foarte inoietnice, sub raport moral. Pana in 1944, Julian a fost vicepresedinte al Societatii Eugenic Britanice, iar mai tarziu avea sa devina presedinte. “The lowest strata are reproducing too fast. Therefore... they must not have too easy access to relief or hospital treatment lest the removal of the last check on natural selection should make it too easy for children to be produced or to survive; long unemployment should be a ground for sterilisation”, scria el in 1941.

Dupa o vizita in Uniunea Sovietica, a ramas impresionat de comunism, in special de “flavour”-ul stiintific pe care il adaugasera bolsevicii: “whatever new course they (other nations) pursue ...they cannot help learning much from Russia. The technique and the very idea of large scale planning: the socialization of agriculture...the elevation of science and scientific method to its proper place in affairs...the new Russia...is in advance of other countries”.

Bunici si nepoti

Scris de Ninel Ganea

Luni, 13 Ianuarie 2014 15:11

Ezitarile morale ale bunicului nu mai aveau nicio semnificatie pentru Julian, iar ceea ce ne-a ramas de la el este o versiune de totalitarism stiintific, in care oamenii sunt divizati in clase genetice, cu un destin sumbru pentru cei de jos. Ca toate astea nu se impacau deloc cu ideile obisnuite despre moralitate nu e in niciun fel surprinzator. In schimb, ele sunt coerente cu viziunea evolutionista asupra lumii, singurul detaliu strident din apologia etica a lui Huxley fiind ideea de respect al individualitatii umane.

Fratele sau, Aldous, avea o perspectiva similara, cel putin in privinta controlului rigid al populatiei si societatii. La randul sau, in materie morala s-a indepartat pe cat i-a fost posibil de idealurile victoriene. In decadentul Berlin prehitlerist, Huxley s-a lasat initiat in folosirea mescalinei de catre celebrul satanist si agent MI6, Aleister Crowley, "the wickedest man on earth". Ulterior, avea sa scrie o pledoarie pentru astfel de experiente, "The Doors of perception", care avea sa influenteze nu doar grupul rock "The Doors", ci si pe Timothy Leary, alaturi de care a incercat sa realizeze "posibilitatile unei minti eliberate de constiinta". In aceasta directie, cei doi aveau sa exercite o atractie speciala asupra lui Allen Ginsberg si asupra unei bune parti din generatia "beat".

Chiar si experientele mistice ale lui Aldous Huxley sunt in concordanta cu acest escapism halucinogen, deoarece presupun o divinitate impersonala si, in prelungire fireasca, o disparitie completa a persoanei. Consecintele unei astfel de metafizici in plan politic si moral sunt decelate de Huxley in romanul sau manifest, "Insula". Aruncand o privire retrospectiva asupra familiei Huxley, este greu sa nu observi ca singurul personaj incoerent din toata povestea lor il reprezinta batranul "buldog". In mod natural, nepotii au sesizat din timp ca lucrurile sunt sau vor fi iremediabil distruse de noua teorie si, din acest motiv, au renuntat complet la orice scrupule morale, teoriile lor sociale fiind doar rationalizari ale vointei de putere. Pentru ei, nici macar aparentele de moralitate traditionala nu mai aveau vreun sens.